



EN VÅRDAG NÄRMARE DÖDEN

Gunnar D Hanssons nya diktsamling *Nervösa Nationer* är blygsammare till omfånget än föregångaren *Tapeshavet*. Men mycket är sig likt, det lågmälda tilltalet, den inomlitterära dialogen med döda och levande forskare och diktare, den uppbrutna, sökande stilen. Axel Englund fascineras av hur boken på så få sidor lyckas mäta så stora avstånd, mellan skapelse och undergång.

[Lyssna på recensionen? Klicka på pilen!]

"Det får bli så här – ett långt citat för att komma igång". Så, med en diskret harkling och en axelryckning, inleder Gunnar D Hansson sin nya bok *Nervösa nationer*. Jag tror mig ha hört Hanssons dikter säga "det får bli så här" förut, som för att inte alltför tydligt skylta med sina anspråk. Ambitionerna i den här fyrtio sidor tunna volymen är förvisso av ett mindre format än i den uppmärksammade *Tapeshavet* från 2017. Men mycket är välbekant för hans läsare: textens stillsamma utgrävningar i bohuslänska omgivningar, liksom den pågående dialogen med äldre och nyare litteratur. Dikterna går ofta och grunnar på vad dikt är och vänder sig gärna till föregångare och fränder – Runius och Borges, Gullberg och Ashbery, Derek Mahon och Bengt Emil Johnson – men utan att göra något väsen av sin beläsenhet.

Villkoren för sådana inomlitterära samtal har förstås förändrats i googlegalaxen, där alla citat är digitalt genomlysta. Detsamma gäller kanske de geologiska och arkeologiska detaljer som Hansson ofta riktar sin uppmärksamhet mot. Dikten måste på något sätt förhålla sig till dataflödet, om det nu är genom att välkomna också det i samtalet eller genom att strosa ut i

tystnaden bortom sökmotorns oväsen, till de avlagringar som ännu inte kanoniserats av några algoritmer.

Nervösa nationer består av tre delar, bestämda i undertiteln som två halvprosodiker och en runsten. Runstenen kommer först och den är också halv: det rör sig om den så kallade Vallastenen, som hittades utan sin översta del i en ättehög år 1792 och vars text sedan dess förbryllat alla uttolkare. Kring denna filologiska gåta spinner Hansson fram en fragmentarisk essä. Det långa citat han använder för att komma igång, som han säger, är hämtat ur ett planerat verk om götiska monument. Författaren, hovintendent Pehr Tham, fick bara ur sig ett häfte på 16 sidor, där bland annat Vallastenen avhandlades. Ett fragment ur ett fragment om ett fragment, alltså. Denne forntidsälskande Tham var, som Sten Lindroth skriver, "alltigenom amatör och åstadkom bara förvirring". En passionerad kuf ur kulturhistoriens marginaler, sådana som man ofta möter hos Hanssons valfrände W.G. Sebald. Jag påminns om Sebald flera gånger under läsningen. Här finns ett slags nästan omärklig melankolisk humor, men också en odefinierbar känsla av obehag. Som Hanssons reaktion på insikten om att runornas chiffer inte låter sig tolkas trots den samlade expertisens försök: "Vallastenen", skriver han, "har oroat mig alltsedan denna dag."

Vad är det för oro? Kanske den diktande forskarens, inför det som inte låter sig tydas eller kartläggas. Men kanske också något annat: själva essän kallas ju för "runsten" i bokens undertitel, och jag undrar om inte poeten oroas av att se sin egen text speglad i Vallastensens chifferskrift. Om man lutar sig över ett oläsligt förflutet kan man känna framtidens blick i ryggen. De arkeologer som en gång ska fascineras av nuets halvt glömda inskrifter står liksom böjda över en med sina gammackar, så att den egna textkroppen tydligt känner att den redan är ättehöglämningar i vardande. Förmodligen rör oron också möjligheten att de där kunskapssökarna aldrig kommer att finnas, annat än som spegelprojektioner av det egna historiemedvetandet. Framtidens forskare kommer kanske att ha annat att tänka på än Ekphrasis tjugotalsutgivning.

Om deras art nu ens finns kvar. Som Hansson skriver: "Det kommer inte att hålla på så här / så värst länge till. / Några smårättelser och sedan är det över." Det här är mot slutet av avsnittet om Vallastenen: efter en spekulativ fundering om huruvida runorna skulle kunna bära spår av baskiska har det hela utmynnat i en kursiverad eftertanke där korta satser läggs intill varandra i en lätt distraherad följd, som om oron nu satt sig i formen och jagar på den hittills lugna tonen. I dagens svenska poesi är ekoapokalypsen ett inflammerat centrum som knappt behöver vidröras för att börja bulta, och Hanssons böcker är obligatorisk läsning för klimatångestens poetgeneration. Han skriver: "Snart kommer torkan och översvämningarna. / Ojämnt fördelat, men ändå. / Där jag växte upp längst ut på Sotenäset / var det redan avskogat." Hanssons tonfall är förstås allt annat än katastrofhärjat: oftast har oron sällskap av ett slags lågmäld uppsluppenhet. "Det straffar sig alltid att vara seriös i överkant", som han skriver i samma avsnitt. Och ibland rycker det omärkligt i diktröstens mungipa, som om den måste avvärpa farhågornas suggestionskraft, till exempel i formuleringar som den här: "En nattlig orosdröm kom från

evighetshållet, slå bort den, den håller inte. Den verkade fylld av innebörd, men jag förstod den inte. Bättre att satsa på en stärkande tupplur då och då".

Det andra avsnittet i *Nervösa nationer* har den långa titeln "Swar vppå ett Mail til en sin vän, hwaruthi Skrifvaren retirerat från de alltför anspråksfulla radbrytningar som lett honom vilse i frågan om diktarternas uppdelning samt i frågan om den allmänna olyckan." Det Hansson parafraserar här är Johan Runius "Swar vppå ett Bref", en ganska bisarr text från början av 1700-talet där författaren kastar ur sig en kaskad av ordvrängda talesätt. Hansson tar över svadans form från Runius, eller dess brist på form. Jag citerar:

/.../ Drömmarna rörigare, mer påträngande än förr och trängs odisciplinerat i det nattliga sängutrymmet. Det här är ingen övning, det är bara den gamla vanliga verkligheten i ny skepnad. Allt det dyrbara till ett lågpris ingen lockas av. Undrar hur vid en genomskärning just dessa årsringar kommer att se ut. "Regn före vind, ta toppseglet in." Tänkte på det. Varför vet jag inte. Jag har ju inget toppsegel. /.../

Hanssons text tycks här faktiskt inte riktigt veta sitt varför, utan trevar sig tankspritt genom korta satser och låter sin vantrivsel i samtiden driva långs medvetandeströmmen: "det var tider när det gick att standupläsa Tegnér's Det eviga utan att be om ursäkt för innehållet. Det verkar för tillfället räcka med att säga något om hur det känns och för sådant behövs inte Det eviga." Fast det är inte heller så att texten gör sig några illusioner om att det var bättre förr. "Ingenting varar", skriver Hansson, "men allt är sig likt, en upprepad obeständighet som ett slags bestämmelse."

Efter detta medvetet konturlösa mittparti stramar den avslutande delen av boken upp sig lite och gestikulerar mot en strängare form. Det är en svit bestående av fjorton korta prosadikter, liksom boken betitlad "Nervösa nationer", som visar sig vara ett slags sonettkrans: varje dikt inleds som den förra avslutades och den fjortonde slutar som den första började. Men också här har Hansson retirerat från de anspråksfulla radbrytningarna. Först i det femtonde avsnittet – på platsen för den så kallade "mästarsonetten" som ska bestå av inledningsraderna från de fjorton föregående – utkristalliserar sig de typografiska konturerna av en sonett. Men texten är fortfarande prosamässig, ett slags semisonett utan rim och regelbunden meter. Den lyder så här:

**Vi varnades, men det tycktes inte hjälpa.
Pakten med himlen hade omförhandlats
i orolig väntan på den nya gryningen.
Mer som ett tilltal ur det obestämda.**

**Vatten som vägrar ta ställning och som skiljer oss åt.
Kommer jag även denna gång att nå land?
Det var helt enkelt bara att blottställa sig.**

Negation efter negation som en bejakelse.

**De eviga förändringarna drog ut på tiden.
Fördröjningen som tröst, minnet en nyskapelse.
En trösterik allegori över själva skapelseprocessen.**

**Det var in vi ville, helt oreligiöst.
Ändå handlade det mest om utträde.
Nervösa nationer i alla väderstreck.**

Det fascinerande med sonettkransens form är att när den sista sonetten väl framträder är var och en av dess rader laddad med sammanhanget den kommit från (eller, om mästersonetten i stället tänks som kransens utgångspunkt, laddad med sammanhanget som vuxit fram kring varje skärva av den sprängda mästersonetten). Den första raden "Vi varnades, men det tycktes inte hjälpa" bär till exempel med sig minnet av en vårdag närmare döden, av en häckningssång som skulle kunna vara blåmesarnas sista, av kapplöpning och överkonsumtion, av det ihållande surrandet från bikupor och kraftstationer – allt det som omtalas i kransens första dikt. På så sätt lappas den sista dikten ihop av självcitat med djupa meningsfickor.

Bortsett från ett par rader som sticker ut med sitt presens och sitt ensamma jag, är det ett bakåtblickande "vi" som står i centrum för sonetten. Tvärtemot posthumanismens alla credon tycks kollektivet vara mänsklighetens (liksom tidigare i samlingen, där Hansson frågar sig: "Om en miljon lunnefåglar börjar förstå / hur det är ställt, varför inte vi?"). Var befinner sig detta vi här, i bokens sista dikt? Sonetten talar om en varning som inte hörsammas, en antydning om den annalkande undergången. Men här finns också minnets upprepning av skapelsen. Den dubbla frånvaron av gryning och land blir ett negativ ur vilket bilden av natt och hav framkallas. Hos mig väcker det associationer till Mosebokens skapelseberättelse – det mörker där Guds Ande är över vattnet – som sedan förnekas av ordet "oreligiöst". Pakten med himlen, det gamla förbundet eller testamentet har nya villkor, men vilka de är förblir i sonettens ögonblick flytande eller svävande. Längtan in, om den inte är religiös, är den mellanmänsklig, eller rentav erotisk? Raden väcker minnet av sin omgivning i den elfte dikten, som citerar Fröding: "Är ej den kraft som sammanslingrar kroppar, / densamma kraft, som knyter cell till celler". Och utträdet, är det existentiellt, som människokollektivets ur sin värld? Eller är det politiskt, som de nervösa nationernas utträde ur sina förbund? Här ekar den trettonde dikten, som talar om fornisländska inbördesfejder och nyfeodalism.

Efter *Tapeshavets* vidd är det kanske frestande att se dessa *Nervösa nationer* som en liten landtunga mellan passerade och kommande vattenmassor. Men kanske är det också avsikten: undertiteln redovisar såväl småskalighet som halvhet, mån om att inte utge sig för att vara annat än den är. Dikternas beröring är mycket lätt, ömsom saklig och disträ, ibland anteckningsartad och till hälften bortvänd. Ändå blir på detta fåtal sidor stora tidsavstånd uppmätta

och levandegjorda: mellan skapelse och undergång, mellan Swar och Mail, och mellan runstenens chiffer och uttolkarens hjälplöshet.

Nervösa nationer
Gunnar D Hansson
Ekphrasis förlag, 2021

Författarfoto: Dick Claésson